

UDK: 355.3:355.02(510)
Biblid: 0025-8555, 73(2021)
Vol. LXXIII, br. 2, str. 310–336

Originalni naučni rad
Primljen 4. juna 2021.
Odobren 28. juna 2021.

DOI: <https://doi.org/10.2298/MEDJP2102310P>

Modernizacija oružanih snaga i promene u percepciji kineske pretnje

Igor PEJIĆ¹

Apstrakt: Rad analizira kako vojni faktor koji utiče na ravnotežu snaga kroz slučaj promena u kineskoj vojnoj politici i način na koji se percepcija kineske vojne moći u regionalnim strateškim okvirima promenila tokom prve dve decenije 21. veka. S obzirom da su predmet istraživanja efekti unutrašnjeg uravnotežavanja, teorijski okvir rada baziran je na realističkoj školi međunarodnih odnosa. Voltov koncept ravnoteže pretnje predstavlja početnu premisu autora putem kojeg on ispituje proces unutrašnjeg uravnotežavanja Kine i kako ono utiče na ostale aktere istočne Azije. U metodološkom pogledu autor se rukovodi indikatorima poput visine vojnog budžeta, doktrinarnim promenama, izmenama u vojnoj organizaciji, modernizaciju vojne opreme i kako ovi indikatori utiču na povećanje borbene gotovosti. Mehanizam unutrašnjeg uravnotežavanja Kine krajem 20. veka nije bio viđen kao neposredna pretnja američkim interesima u istočnoj Aziji, odnosno kao mehanizam koji može da utiče na *status quo* u tom regionu. Sa jačanjem kineske mornarice i odlučnim stavom Pekinga da u Južnom kineskom moru uspostavi veće prisustvo, percepcija kineske moći se menja. Autor zaključuje da je teza da svaki oblik uravnotežavanja u unipolarnom sistemu predstavlja revizionizam samo delimično prihvatljiva, jer je sam koncept podložan uticaju zavisno od intenziteta i načina uravnotežavanja i ciljeva koji se žele postići.

Ključne reči: Kina, Sjedinjene Američke Države, ravnoteža snaga, unutrašnje uravnotežavanje.

¹ Autor je istraživač pripravnik u Institutu za strategijska istraživanja Univerziteta odbrane, Beograd.

E-pošta: igor.pejic@mod.gov.rs

Rad je sačinjen u sklopu projekta „Projekcija trendova od značaja za bezbednost Republike Srbije do 2030. godine”.

Kina posmatrana kroz koncept izazivača Sjedinjenih Država prisutna je proteklih decenija u literaturi međunarodnih odnosa. Krajem osamdesetih godina Pol Kenedi (Paul Kennedy) je upozoravao da Kina poseduje potencijal kojim u budućnosti može da ugrozi SAD i njenu poziciju na Pacifiku (Kennedy1987). Pored Kenedija, brojni pisci iz oblasti međunarodnih odnosa takođe su ukazivali na potencijalnu pretnju kineske moći još krajem 20. veka (Lemke 1997, 30–31; Goldstein 1997, 2001; Shambaugh 1999, 2000; Christensen 1999, 2001; Ross, 1999a, 1999b). Kondoliza Rajs (Condoleezza Rice) je u radu od 2000. godine isticala da Kina ne predstavlja strateškog partnera u istočnoj Aziji (Rice 2000, 56). Kina kao država kojoj prisustvo SAD u regionu smeta, prema njenim rečima, može biti samo potencijalni takmac unipolarnom hegemonu. Iako u to vreme Peking nije imao kapacitete da se suprotstavi Vašingtonu, Rajs je smatrala da će Peking pokušati da povрати svoje interese u Južnom kineskom moru i na Tajvanu kada se međunarodne okolnosti budu promenile. Problem Južnog kineskog mora i Tajvana prisutan je godinama jer Kina polaže istorijsko pravo na ove teritorije.² Međutim, odnosi Sjedinjenih Država i Kine bili su relativno dobri sve do 2011–2012. godine kada je administracija Baraka Obame (Barack Obama) usvojila politiku pivota ka Aziji. Iako je koncipirana kao diplomatski i ekonomski zaokret, pri čemu su američki zvaničnici insistirali da nije u pitanju obuzdavanje kineske moći, strategija je u vojnim krugovima bila shvaćena kao politika rebalansiranja čiji je cilj, između ostalog, ograničavanje daljeg jačanja kineskih oružanih snaga.

U naučnom projektu australijskog instituta za međunarodnu politiku *Lowy*, koji istražuje odnose moći između aktera u istočnoj i jugoistočnoj Aziji, može se uočiti smanjivanje razlike u odnosima moći između Kine i SAD na nivou oružanih snaga, borbene gotovosti i veličine vojnog budžeta; sa tendencijom da se ova razlika dodatno smanji u predstojećem periodu (Lowy Institute 2020). Utisak da Kina preuzima vođstvo i menja ravnotežu snaga proizlazi, između ostalog, iz činjenice da su kapaciteti američke mornarice oslabljeni i istrošeni. Izveštaj Heretidž fondacije

² Ideja da Južno kinesko more pripada Kini nije koncept osmišljen od strane aktuelnog kineskog rukovodstva kako bi eksploatisalo resurse i strateški položaj ovog prostora, već se može naći i u istorijskim dokumentima. Još početkom 20. veka, pre dolaska komunista na vlast, kineski kartografi su Južno kinesko more označili kao deo državne teritorije isprekidanom linijom u obliku potkovice (*the nine dashed line*). Problem Južnog kineskog mora dobio je na značaju početkom druge decenije 21. veka, kada je Kina postala sila u usponu i glavni potencijalni izazivač američke moći. Uprkos brojnim diplomatskim pritiscima regionalnih i globalnih igrača, kao i pravnoj problematici međunarodnih voda, Južno kinesko more i dalje predstavlja ključan aspekt kineske državne strategije i koncepta jačanja pomorskih snaga. Štaviše, modernizacija kineske mornarice i izgradnja veštačkih ostrva u Južnom kineskom moru direktno su povezani sa jačanjem kineskih vojnih kapaciteta i odnosom snaga na istoku Azije (Lanteigne 2016, 103–111).

iz 2021. godine ocenjuje spremnost američke mornarice kao „marginalnu sa tendencijom slabljenja” (Sadler 2021). Glavni faktori koji određuju ovako nisku ocenu uključuju sledeće: nedovoljna količina brodova za izvršavanje zadataka globalnog domašaja, slaba popunjenost mlađim kadrom i usporena modernizacija naoružanja i vojne opreme. Sve navedeno omogućava izazivačima poput Rusije i Kine da smanje razlike koje su ranije postojale u odnosima moći (Sadler 2021). Iako ne možemo biti sigurni u konačan ishod, logično je očekivati da ako se ovi trendovi nastave da će se i ravnoteža snaga u ovom regionu promeniti. Pojedini kineski autori ističu da zaoštavanje odnosa SAD i Kine podseća na novi Hladni rat, pri čemu uspostavljanje pariteta vojnih snaga na Pacifiku predstavlja značajan faktor (Zhao 2019). Sjedinjene Države imaju sličan pogled na međusobno rivalstvo, što se može videti u Nacionalnoj strategiji bezbednosti od 2017. godine u kojoj se Kina označava kao država koja teži da ukloni SAD iz regiona Indo-Pacifika i preuredi regionalnu ravnotežu snaga u svoju korist (WH 2017).

U radu istražujemo da li modernizacija kineskih oružanih snaga predstavlja pretnju regionalnim akterima i Sjedinjenim Državama. Predmet ovog istraživanja biće fokusiran na analizu promena u kineskoj vojnoj politici i na koji način se percepcija kineske vojne moći u regionalnim strateškim okvirima promenila na početku 21. veka. U poslednjih desetak godina, Kina postaje glavni protivnik i izazivač američke globalne nadmoći. Jačanje kineskih oružanih snaga u regionu istočne Azije ocenjuje se kao oblik „rata” usmeren na promenu trenutnog *status quo*-a. Obeležje revizionističke sile koje se pripisuje pojedinim državama u usponu, pri čemu se njihovi pokušaji uravnotežavanja u međunarodnoj politici predstavljaju kao maliciozni ili ekspanzionistički, za Randala Švelera (Randall Schweller) predstavlja ključnu karakteristiku unipolarnog poretka. Svaki oblik uravnotežavanja, kako Šveler ističe, predstavlja revizionizam u unipolarnom sistemu (Schweller and Pu 2011, 43–47).

U radu se polazi od hipoteze da mehanizam unutrašnjeg uravnotežavanja koji pojedine sile u usponu implementiraju, prvenstveno jačanjem vojnih kapaciteta, ne predstavlja revizionizam i pretnju sve dok unipolarna sila može da primenjuje strategije koje joj omogućavaju efikasnu kontrolu i obuzdavanje potencijalnih izazivača. Švelerov koncept neizbežnog revizionizma, koji je nastao na primeru Kine, delimično je tačan. Unutrašnje uravnotežavanje Kine je stariji proces, koji je otpočeo još krajem 20. veka. Tokom prve decenije 20. veka, Amerika i drugi regionalni akteri nisu preduzimali mere kojima bi obuzdale Kinu, iako su kineske oružane snage započele proces modernizacije koji je nagoveštavao promene u regionalnoj ravnoteži snaga. Hipoteza se temelji na pretpostavci Stivena Volta (Stephen Walt) da države ne pokreću mehanizam uravnotežavanja-obuzdavanja dok ne vide pretnju kod drugih aktera (Walt 1987). Drugim rečima, Vašington je odlučio da

promeni odnos prema Kini i regionu istočne Azije tek onda kada je razvoj kineskih oružanih kapaciteta ukazao na potencijalne promene u regionalnom odnosu snaga.

Teorijski okvir istraživanja

Unutrašnje uravnotežavanje (*internal balancing*) možemo odrediti kao uvećanje državne moći putem unapređivanja ekonomskih i vojnih kapaciteta. Za razliku od drugih oblika uravnotežavanja, kao što je eksterno uravnotežavanje (*external balancing*), unutrašnje uravnotežavanje podrazumeva samostalno delovanje države bez podrške saveznika. Džozef Parent i Sebastian Rozato (Joseph Parent, Sebastian Rosato) ukazuju da unutrašnje uravnotežavanje predstavlja učestaliji oblik uravnotežavanja nego eksterno na nivou velikih sila (Parent and Rosato 2015, 54–57). Posmatrajući period 19. i 20. veka, autori zaključuju da velike sile imaju više poverenja u sopstvene sposobnosti koje mogu da unaprede, nego da se oslanjaju na pomoć drugih aktera. Unutrašnje uravnotežavanje ovi autori definišu kao jačanje vojnih kapaciteta, koje se može vršiti uvećanjem vojnog budžeta, ukupnog naoružanja i ljudstva ili imitacijom uspešnih vojnih praksi (poput savremenih vojnih doktrina i tehnoloških inovacija) drugih aktera u sistemu. Koncept unutrašnjeg uravnotežavanja definisali su brojni autori u sferi međunarodnih odnosa. Hans Morgentau (Hans Morgenthau) vidi unutrašnje uravnotežavanje kao uvećanje vojnih kapaciteta države što utiče na moć drugih aktera u sistemu i na ravnotežu snaga (Morgenthau 1948, 136–137). Džejms Morou (James Morrow) dodaje da ovakav način uravnotežavanja pruža veću izvesnost državama, jer ne moraju da se oslanjaju na druge aktere u međunarodnoj politici (Morrow 1993, 208). Drugi autori realističke škole pružaju slična objašnjenja unutrašnjeg uravnotežavanja, pri čemu glavni princip i dalje predstavlja uvećavanje kapaciteta oružanih snaga sopstvenim resursima (Schweller 2006, 9; Kang 2007, 51; Chan 2012, 59; Waltz 1979, 168; Levy 2004, 35).

Američka strategija pivota ka Aziji prvenstveno je koncipirana kao pokušaj uspostavljanja bolje saradnje sa Kinom, koja bi poslužila kao temelj za buduću kooperaciju ovih sila u rešavanju globalnih problema. Dženin Dejvidson (Janine Davidson), bivša članica kabineta ministra odbrane zadužena za strateško planiranje, govori da je strategija koncipirana kako bi se SAD prilagodile novom strateškom okruženju koje se dosta razlikuje od onog na kraju Hladnog rata (Davidson 2014, 81–82). Štaviše, vojni aspekt ove strategije je da se regionalnim državama i njihovim oružanim snagama pomogne sa problemima u vezi slobodne plovidbe, pruži humanitarna pomoć u slučaju prirodnih nesreća i da se podigne

nivo profesionalizma – što bi doprinelo stabilnosti celog regiona. Kako ova autorka ističe, u svim aktivnostima Kina je pozvana da učestvuje, što je trebalo dodatno da uveri vlasti u Pekingu da nije reč o obuzdavanju. Stav tadašnjeg američkog predsednika Obame da strategija nije koncipirana kao pokušaj obuzdavanja bio je potvrđen i predsednikovim nastupom prema Tajvanu i u njegovom odnosu prema Dalaj Lami. Tajvanu nije odobrena prodaja naoružanja tokom prve godine Obaminog mandata, dok je Obama odbio da se sretne sa Dalaj Lamom (Cha 2016). U sklopu ove strategije pokrenut je ekonomski i strateški dijalog sa Kinom kako bi se uslagasila regionalna bezbednosna politika (Campbell and Andrews 2013, 4). Jedan od ciljeva strategije bio je da se poboljša bezbednosna saradnja sa državama regiona koje nisu saveznici ni strateški partneri, što bi uključivalo i Kinu (Shambaugh 2013, 16). Uprkos tome, kineska politika u regionu postala je agresivnija što se videlo u slučaju ostrva u Južnom kineskom moru. Kao što zaključuje Dejvid Šembo (David Shambaugh), koncept obuzdavanja pojavio se nakon 2009. godine kada su regionalni akteri zatražili od Vašingtona da poveća prisustvo zbog sve agresivnije politike Pekinga u istočnoj i jugoistočnoj Aziji (Shambaugh 2013, 17–18).

Randal Šveler i Ksijao Pu (Xiaoyu Pu) u članku „Nakon unipolarnosti” (*After Unipolarity*) raspravljaju o problemu promene savremenog unipolarnog poretka i načina na koji izazivači SAD pokušavaju da promene raspored moći na globalnom planu (Schweller and Pu 2011). Kauzalitet uravnotežavanja i revizionizma u unipolarnom sistemu proizlazi iz strukture sistema, s obzirom na to da ako bi se ravnoteža uspostavila u ovakvom stanju međunarodne politike to nužno znači izmeštanje hegemonu kao nosioca sistema i promenu postojećeg poretka. Autori napominju da sile u usponu koje pokušavaju da uravnoteže unipolarnu silu moraju da koriste suptilne metode poput delegitimizacije autoriteta vodeće sile, kako bi izbegle da budu označene kao revizionisti. Proces delegitimizacije koji autori predstavljaju je nedovoljno operacionalizovan koncept, a koji podrazumeva i primenu unutrašnjeg i eksternog uravnotežavanja. Ipak, fokus procesa delegitimizacije je pre svega na ekonomskom i multilateralnom planu putem čega bi izazivači trebalo da izgrade sopstveni autoritet u postojećem poretku. Šveler i Pu ne razmatraju detaljnije pitanje vojne moći i kako izazivači mogu putem ovog sredstva da utiču na strukturu međunarodne politike. Zbog ovoga se stiče utisak da promene međunarodnog poretka mogu biti prihvatljive dokle god nisu u domenu vojne moći, što implicira da jačanje vojnih kapaciteta kod izazivača predstavlja pretnju i vodi u revizionizam.

Logika unipolarnog sistema i uravnotežavanja kao revizionističkog ponašanja počiva na premisi da država koja vrši modernizaciju oružanih snaga, a pri tom poseduje relevantne vojne kapacitete velike sile, može negativno da utiče na položaj hegemonu; čak i onda kada se radi o jačanju defanzivnih kapaciteta. Robert

Art (Robert J. Art) ovu premisu potvrđuje kada govori da će se jačanje kineskih oružanih snaga, iako možda nije direktno usmereno protiv Sjedinjenih Država, svakako odraziti na regionalnu ravnotežu snaga (Art 2005, 180). Kao što akumulacija moći jedne države direktno utiče na moć druge, tako i jačanje kineskih vojnih kapaciteta u istočnoj Aziji umanjuje (uravnotežava) snagu SAD, pri čemu kineske političke namere ne moraju biti usmerene protiv interesa Vašingtona.

Koncept ravnoteže snaga se koristi u ovom radu da ukaže na trenutno stanje odnosa snaga u istočnoj Aziji. Suprotno nazivu termina koji sugerise nekakav vid jednakosti, ravnoteža snaga može da označava i asimetriju moći između aktera, pri čemu oni snažniji takvo stanje pokušavaju da održe. Ravnoteža snaga u unipolarnom sistemu, za razliku od bipolarnog ili multipolarnog, suštinski predstavlja *status quo* u kome hegemon teži da održi razliku u moći, dok izazivači pokušavaju da uravnoteže jaz između njih i hegemonu. Izuzev koncepta ravnoteže snaga, a kako bi razumeli promene u odnosima između SAD i Kine, koristićemo i Voltov koncept ravnoteže pretnje. Definicija Voltovog koncepta suštinski počiva na temeljima tradicionalne koncepcije uravnotežavanja, odnosno da države uravnotežavaju aktera kod koga akumulacija moći može da postane opasna. U tradicionalnom konceptu ipak je moguće uočiti određene nedostatke, prvenstveno zbog razmatranja ukupne moći (*aggregate power*) kao glavnog indikatora. Koncept ravnoteže pretnje unapređuje tradicionalnu teoriju ravnoteže snaga dodajući varijable, poput geografske udaljenosti, ofanzivnih sposobnosti i političkih namera kao faktora koji utiču na nivo pretnje. Kako je u pitanju teorija koja promatra nastanak saveza, Volt je takođe ispitivao uticaj ideološke orijentisanosti država. Iako utiče na aktere, Volt zaključuje da ideologija nije presudan faktor za formiranje savezništva. Štaviše, uravnotežavanje i strah od neposredne pretnje može da navede aktere na savezništvo uprkos ideološkim preprekama (Walt 1985, 21–26; 1987; Nedeljković 2020, 23).

Voltov koncept ravnoteže pretnje u kontekstu zaoštavanja odnosa između SAD i Kine može se posmatrati na više nivoa. Prvo, modernizacija kineske armije utiče na povećanje njenih ofanzivnih sposobnosti, što se može videti u količini i vrsti naoružanja i u promenama koje su izvršene u organizacionom i doktrinarnom pogledu. Drugo, stacioniranje vojnih jedinica i borbenih sistema na ostrvima u Južnom kineskom moru i sve odlučniji stav da se ovaj prostor odredi kao kineska zona ukazuje na promene u političkim namerama Pekinga koje se percipiraju kao pretnja od strane ključnih aktera u istočnoj Aziji. Konačno, poboljšanje odnosa između Vijetnama i SAD takođe ukazuje da ideološke prepreke predstavljaju sekundarnu stavku spoljne politike u slučaju kada se država suočava sa potencijalnom pretnjom u neposrednom okruženju.

U metodološkom pogledu, vojni budžet predstavlja glavni indikator za merenje unutrašnjeg uravnotežavanja i posledice koje ono može da proizvede. Ipak, kako Adam Liff (Adam Liff) napominje, proučavati unutrašnje uravnotežavanje isključivo kvantitativnim metodama ne pruža celovitu sliku dešavanja (Liff 2016, 431–433). Mada uvećavanje vojnog budžeta doprinosi jačanju vojske, ono ne govori o tome koliko je vojska spremna u pogledu operativnih sposobnosti, iskustva, obrazovanja oficirskog kadra, doktrinarnih promena i slično. Iz ovog razloga neophodno je sagledati širi strateški kontekst u kome se vojni budžet formira i kako se sprovodi modernizacija vojske. Posledice ovakvih promena u vojsci najčešće se reflektuju na borbenu gotovost, koja inače predstavlja važan indikator ukupnih sposobnosti i oružanih kapaciteta. Džoša Šifrinson (Joshua Shifrinson) borbenu gotovost definiše kao procenu kvantitativnih i kvalitativnih odlika oružanih snaga, kao i njihovu sposobnost da izvršavaju zadatke u predviđenim borbenim okolnostima (Shifrinson 2018, 30). Autor borbenu gotovost kategoriše kao snažnu-visoku (*robust*) i slabu (*weak*); pri čemu vojsku sa visokom borbenom gotovošću odlikuje efikasna sposobnost manevrisanja u odnosu na protivničke snage, održavanje stabilnih linija komunikacije tokom borbenih dejstava, kao i adekvatan broj vojnika, osposobljenost rukovodećeg (oficirskog) kadra i opremljenost oružanih snaga savremenim borbenim sistemima.

Modernizacija kineskih oružanih snaga u 21. veku

Razvoj kineskih oružanih snaga pratio je privredni razvoj ove države koji je u protekle dve decenije pozicionirao Kinu kao jednu od najvažnijih ekonomija sveta. U periodu od 2000. do 2012. godine Kina je postala jedan od vodećih uvoznika naoružanja u istočnoj Aziji, iako su slični trendovi mogli da se uoče i kod drugih država regiona (poput Indije) (SIPRI 2010). Modernizacija kineskog naoružanja većim delom je vršena iz uvoza, prvenstveno iz Rusije. Naoružanje koje je nabavljeno uključuje oko 300 borbenih aviona Suhoj, 12 *Kilo-class* podmornica i veliki broj baterija S-300 protivvazdušnog sistema (Garcia 2004, 49–50). Premda se može diskutovati o ofanzivnim sposobnostima ovih oružanih sistema, suštinski uvoz ruske oružane tehnike bio je u skladu sa glavnim strateškim ciljevima kineske aktivne odbrane koja obuhvata elemente strategije ograničavanja i sprečavanja pristupa (*anti access/area denial – A2/AD*). Razvoj kineske privrede takođe je omogućio Pekingu da ubrza modernizaciju oružanih snaga, a da time ne optereti državni budžet većim odvajanjima. Tokom proteklih dvadeset godina finansijska sredstva predviđena za vojni budžet ostala su u okvirima 2% BDP. Vojni budžet Kine u periodu od 2000. do 2012. godine zadržao se na 2% BDP, dok je u periodu od

2012. do 2019. godine smanjen na 1.9% BDP (SIPRI 2010, SIPRI 2020). Iako u odnosu na BDP zadržava isti trend, u realnim iznosima kineski vojni budžet ima znatno uvećanje. Tako je u prvoj deceniji 21. veka budžet kineskih oružanih snaga bio oko 50 milijardi dolara, dok je 2019. godine budžet bio oko 266 milijardi dolara (CSIS 2021). Najveći rast se uočava nakon 2010. godine, kada je budžet bio oko 115 milijardi dolara, da bi se do 2019. godine udvostručio (Macrotrends 2021; Perlo-Freeman 2013).

Promene u kineskim oružanim snagama takođe su se mogle uočiti i na stratejskom i na organizacionom nivou. Metod A2/AD predstavlja jedan od ključnih aspekata kineske strategije, pri čemu jačanje kontrole u regionu Peking pokušava da ograniči prisustvo američkih i japanskih oružanih snaga koje se percipiraju kao glavna pretnja kineskim regionalnim interesima (Garcia 2019, 48; Trapara 2020, 47–53). Jačanje borbene gotovosti ne vrši se samo pomoću modernizacije oružanih sistema i vojne opreme, već i unapređivanjem strategije i doktrine. Promene u strategiji kineske armije sledile su tokove širih globalnih dešavanja koje su uticale, između ostalog, i na principe modernog ratovanja. Strategija „aktivne odbrane”, koja i danas predstavlja osnovni princip delovanja kineskih oružanih snaga u slučaju rata, suštinski funkcioniše po sistemu odvratanja protivnika. Iako je ovde reč o defanzivnoj strategiji, kinesko odvratanje nalaže i ofanzivnu upotrebu vojske u cilju suzbijanja neprijateljskog delovanja na unapred određenim pozicijama (*predetermined areas*) (Fravel 2019). U organizacionom pogledu i u skladu sa razvojem informacione tehnologije kineska vojska je načinila određene izmene i poboljšanja na nivou udruženog operacionog delovanja (*joint operations*). Sistem o kome je reč omogućava donošenje *ad hoc* komandi na taktičkom nivou i u različitim vidovima vojske u zavisnosti od promena okolnosti na frontu u realnom vremenu (Fisher 2008, 71). Reorganizacija kineske vojske na operativnom nivou u skladu je sa tzv. revolucijom u vojnim poslovima koja je počela krajem 20. veka, a koja ističe značaj komunikacije i donošenja odluka u realnom vremenu.

Posmatrajući operacije Sjedinjenih Država na Balkanu i Bliskom istoku, kineska armija je uvidela da premoć u vazduhu ne dozvoljava ispunjenje svih ciljeva bez učešća kopnenih trupa (Fisher 2008, 153). Na osnovu ovih primera, Kina je uvećala kapacitete kopnenih-ekspedicionih snaga koje mogu da se otpremaju na potencijalno udaljena područja izvan državne teritorije. Modernizaciju kopnenih snaga pratila je nabavka savremenih transportnih sistema, pri čemu je fokus bio na amfibijskim vozilima koja se mogu koristiti u priobalnim područjima istočne Azije. Bolja mehanizacija kopnenih snaga vršena je i unapređenjem starijih oružanih sistema, poput modernizacije tenkova T-98 u T-99 i unapređenja tenka T-96. Snage za specijalne operacije takođe su reorganizovane po modelu zapadnih specijalnih jedinica, pri čemu je fokus bio na obuci, obrazovanju i unapređivanju mogućnosti

izvođenja zadataka protiv konvencionalnih neprijatelja (Fisher 2008, 153–162). Napredak kineskih oružanih snaga mogao se videti i u razvoju elektronskog i *high-tech* oružja. Peking je početkom 21. veka započeo razvoj laserskog i hipersoničnog naoružanja i opreme za ometanje i uništavanje elektronske komunikacije. U ovoj kategoriji visokotehnološkog naoružanja spada i kineski svemirski program sa fokusom i na razvoj antisatelitskog oružja. Peking je prvi put ovakvo oružje testirao 2007. godine i smatra se da je u poslednjih desetak godina uloženo mnogo sredstava kako bi se program dalje usavršio (Zivitski 2020). Kineske oružane snage postale su poslednjih godina aktivne i u sajber prostoru. U dokumentima kineske vojske od 2013. i 2015. godine sajber prostor je definisan kao strateški domen u kome mogu da dejstvuju državne oružane snage. Iako je Kina aktivnosti u sajber prostoru definisala u defanzivnom maniru, veliki broj optužbi koje govore da Peking koristi informacionu tehnologiju u cilju špijunaže i krađe intelektualne svojine ukazuju da Kina ovu tehnologiju vidi i kao ofanzivno sredstvo (Jinghua 2019). Upotreba sajber prostora u ratne svrhe od strane Kine bilo je uočljivo i tokom prošlogodišnjeg kinesko-indijskog sukoba kada su kineske hakerske grupe uspele da onesposobe deo indijske električne mreže (Burgers and Farber 2021). Kina je takođe uspela da realizuje program bespilotnih letelica i da započne projekte vezane za razvoj streljarske tehnologije, koja predstavlja temelj izgradnje domaćeg borbenog aviona pete generacije (Fisher 2008, 85–88).³

Jačanje kineske borbene gotovosti ogleda se i u promeni intenziteta obuke i načina izvođenja vojnih vežbi. Pasivne vežbe koje su se godinama izvodile na poznatom terenu i u povoljnim vremenskim uslovima, izmenjene su u skladu sa realnim uslovima borbe (Bitzinger 2011, 14). Tokom prve decenije 21. veka kineska vojska je postala aktivna u vežbama bilateralnog tipa (sa Rusijom) i multilateralnog tipa u okviru Šangajske organizacije za saradnju sa državama centralne Azije. Kineska mornarica je umnogome sledila putokaz modernizacije koji je uspostavljen u kopненоj vojsci. Povećanje broja borbenih brodova i razmeštanje novih kineskih nosača aviona u regionalnim vodama pratio je povećani intenzitet vojnih vežbi. Pomorske vojne vežbe izvedene tokom 2010. i 2011. godine u Južnom i Istočnom kineskom moru predstavljale su važan događaj za kinesku mornaricu i njenu buduću ulogu u regionu. Osim što su vežbe bile većeg kapaciteta, simulacije borbe protiv konvencionalnog neprijatelja izvedene na ovim vežbama imale su političke implikacije pri čemu je Kina signalizirala ostalim akterima ulogu i ciljeve njene

³ Projekat o kome je reč realizovan je 2010. godine kao borbeni avion J-20. Borbeni avion je u upotrebi od 2018. godine koga kineski analitičari često upoređuju sa američkim lovcima-bombarderima F-35 i F-22 (Waldron 2020).

mornarice u regionalnoj bezbednosnoj strukturi (Wines 2010; MB 2012, 210; Fravel 2011, 309–310).

Tabela 1: Razvoj kineskog naoružanja u 21. veku⁴

Godina/ Količina oružja (približne vrednosti)	Tenkovi	Bombar- -deri	Lovci	Višena menski borbeni avioni	Transport (vazdušni, pomorski)	Kopnena vojska i marinci	Pod- mornice	Borbeni brodovi	Strateško naoružanje
2000.	8000	215	1196	1800	56 (p) 600 (v)	1,6 mil. (kv) 10.000 (m)	69	62	517
2004.	7580	290	1326	1443	335 (p) 366 (v)	1,6 mil. (kv) 10.000 (m)	69	63	806
2008.	7660	132	1220	421	245 (p) 362 (v)	1,6 mil. (kv) 10.000 (m)	62	78	806
2012.	7400	132	962	707	240 (p) 690 (v)	1,6 mil. (kv) 10.000 (m)	71	78	470
2016.	6740	150	843	1020	288 (p) 841 (v)	1,15 mil. (kv) 10.000 (m)	57	78 + 1 (na)	467
2020.	5650	221	541	1279	355 (p) 688 (v)	965.000 (kv) 35.000 (m)	59	78 + 2 (na)	697

Skraćenice: p – pomorski; v – vazdušni; kv – kopnena vojska; m – marinci; na – nosač aviona

⁴ Rezultati predstavljeni u tabeli su zbirne vrednosti navedenog naoružanja u svim vidovima kineske vojske. Tabela je sačinjena na osnovu kompilacije podataka iz izveštaja *Military Balance* za navedene godine (MB 2001, 188–191; 2005, 270–275; 2009, 381–388; 2013, 286–296; 2017, 278–288; 2021, 249–258).

Nakon 2012. godine modernizacija oružanih snaga nastavljena je u sličnim okvirima kao i prethodnih godina. Iz Tabele 1 se vidi da je došlo do smanjivanja broja trupa u kopnenim snagama i povećanja broja transportnih vozila. Pri modernizaciji ratnog vazduhoplovstva fokus je bio na upotrebi novih višenamenskih borbenih aviona, dok je u mornarici zabeleženo relativno povećanje borbenih brodova, pri čemu glavni aspekt modernizacije predstavljaju dva nosača aviona. Modernizacija vojske u svakom smislu doprinosi jačanju borbene gotovosti što utiče i na mehanizam unutrašnjeg uravnotežavanja. Ipak, unapređivanje borbenih sposobnosti nije predstavljao glavni razlog zaoštavanja kinesko-američkih odnosa nakon pivota, niti jedini razlog zbog čega se Kina percipira kao revizionista regionalnog poretka. Nakon usvajanja strategije pivota i promena u kineskom rukovodstvu dolaskom Si Ći Pinga, izvršene su izmene i u konceptu kineske nacionalne odbrane.

Kineska bela knjiga od 2013. godine ističe da zaštita nacionalne privrede predstavlja pitanje nacionalne bezbednosti, zbog čega je neophodno da država osigura trgovinske rute i priliv energenata i ostalih resursa koji su važni za dalji privredni rast i bezbednost društva (IOSC PRC 2013). U istom dokumentu od 2015. godine navodi se da u okviru strategije „rebalansa” Amerika nastavlja sa jačanjem vojnog prisustva u regionu. Japan, kao i pojedine države regiona koje nastavljaju ubranu modernizaciju oružanih snaga, označeni su kao potencijalna opasnost za kineske nacionalne interese. Slično dokumentu od 2013. godine, i ovde se ističe značaj kineskih prekomorskih interesa, pri čemu najveće pretnje za stabilnost regiona predstavljaju SAD i Japan. Dokument predlaže da u skladu sa novim pretnjama budući strateški koncept treba da bude fokusiran na razvoj mornarice koja može da se suoči sa izazovima na otvorenom moru (China Daily 2015). U poslednjem dokumentu od 2019. godine SAD su predstavljene kao glavni protivnik Kine, pri čemu unilateralna politika Vašingtona u regionu istočne Azije doprinosi destabilizaciji ovog prostora. Kineska vojska je iz toga razloga, osim primarnog cilja odbrane države, dužna da održava stabilnost pomorskih ruta, ostrva i grebena u Južnom kineskom moru, Žutom moru i u regionalnom akvatoriju (SCIO PRC 2019).

Kineske aktivnosti na ostrvima u Južnom kineskom moru usmerene na izgradnju vojnih baza slede evoluciju strategije aktivne odbrane koja od 2015. godine usvaja koncept pobede u informatizovanim lokalnim ratovima, gde je fokus stavljen na upotrebu informacione tehnologije u ratnim dejstvima i na veći značaj mornarice za očuvanje državnih interesa (Fravel 2015). U ovom periodu Kina je počela sa raspoređivanjem vojske na ostrvima u Južnom kineskom moru, pa je tako početkom 2016. godine raspoređeno nekoliko baterija sa raketama zemlja-vazduh na ostrvu *Woody* u okviru ostrvskog lanca *Parcel* (Hunt, Sciutto and Hume 2016). Iste godine na ovim ostrvima, na kojima su inače izgrađene piste i hangari, mogli su da se vide borbeni avioni poput J-10 i J-11. Na ostrvima su prisutni i borbeni

brodovi sa pratećom infrastrukturom, što se može videti na satelitskim snimcima koji ukazuju na prisustvo razarača i frigata (CSIS 2018; European Space Imaging 2018). Na pojedinim grebenima izgrađene su stacione platforme (*point-defense*) u formi protivazdušnih topova i oružanih sistema za blisko dejstvo na moru (*close-in weapons systems*) (CSIS 2016). Na većim ostrvima moguće je videti radarske i komunikacione sisteme, skladišta, barake i prateće prostorije, što ukazuje da Kina ima nameru da na ostrvima izgradi trajne vojne baze (CSIS 2017).

Pojedini autori ipak osporavaju značaj militarizacije ostrva u Južnom kineskom moru, ističući da vojna infrastruktura koja se gradi, a pogotovo radarski sistemi, ne mogu da pruže željenu prednost koja bi uticala na ravnotežu snaga u ovom regionu. Zbog izuzetno male nadmorske visine ostrva, radari i raketni sistemi kojima bi se gađale potencijalne mete na moru ili u vazduhu ne mogu da funkcionišu u potpunosti bez podrške satelita i slične tehnologije, što dovodi u pitanje značaj ostrva i visokotehnološke infrastrukture koja je izgrađena (Pasandideh 2020). Uprkos ovim nedostacima, uvećano prisustvo kineskih oružanih snaga na ostrvima svakako otežava pristup unutrašnjosti mora drugim akterima, kako preko mornarice tako i preko avijacije. Ostrva koja imaju modernu avio i mornaričku infrastrukturu omogućavaju dublju projekciju moći u pravcu jugoistočne Azije. Dalja modernizacija oružanih snaga najverovatnije će uticati i na proširivanje sadašnjih vojnih kapaciteta na ostrvima, pri čemu se može očekivati uvećanje raketnih sistema i veći broj borbenih aviona na ostrvima. Glavna uloga ostrva u ravnoteži snaga u Južnom kineskom moru nije samo u kinetičkim sredstvima koja se nalaze na njima, već u informacionim sistemima – prikupljanju informacija. U skladu sa novom doktrinom informacionih ratova radarski sistemi na ostrvima u kombinaciji sa satelitskom tehnologijom predstavljaju važno sredstvo ranog upozorenja koje pruža informacije o kretanju potencijalnih meta na ovom prostoru (Dahm 2020). Sjedinjene Države i druge zemlje regiona kinesku aktivnost vide kao agresivnu politiku koja je u suprotnosti sa načelima slobodne plovidbe.

Prisustvo Sjedinjenih Država u istočnoj Aziji pre i posle pivota

Tokom devedesetih godina prošlog veka, mogućnosti kineske vojske bile su znatno ograničenije u pogledu projekcije moći u Južnom kineskom moru i ostvarivanju strategije odvratanja. Prema izveštaju korporacije RAND, kineske oružane snage devedesetih godina imale su svega 24 borbeni aviona sa kojima su mogle da učestvuju u sukobu iznad Južnog kineskog mora, nasuprot oružanim snagama SAD koje su imale na raspolaganju preko 600 (Heginbotham 2015, 339–440). Kineska mornarica je u tom periodu funkcionisala u ograničenim

kapacitetima, a udaljavanje od obale i kopnenih sistema uvećavalo je njenu ranjivost. Američki nosači aviona koji su mogli da se pozicioniraju na bezbednoj udaljenosti predstavljali su glavnu pretnju na koju kineske oružane snage u tom periodu nisu imale adekvatan odgovor (Heginbotham 2015, 339–440). Izveštaj Pentagona od 2001. godine u većoj meri potvrđuje premoć Sjedinjenih Država u Aziji, ističući da u bliskoj budućnosti ne treba očekivati nastanak ozbiljnog izazivača (DoD 2001). Iako je izveštaj rađen na vrhuncu američkog unipolarnog momenta, autori ovog izveštaja ostavili su rezervu za potencijalne promene na istoku kontinenta. Zbog geografskih karakteristika istočno-azijskog akvatorija i nedovoljno izgrađene infrastrukture, oružane snage Sjedinjenih Država ne mogu intenzivno i u većem opsegu da održavaju svoje prisustvo na ovom prostoru, što se potencijalno može odraziti na regionalnu ravnotežu snaga (DoD 2001, 4).

Dejvid Kang (David C. Kang) u knjizi *Uspon Kine* poglavlje o američkim interesima u istočnoj Aziji započinje sledećim rečima: „Amerika ne uravnotežava Kinu, stoga ne iznenađuje što druge države regiona to isto ne čine” (Kang 2007, 185). Dobri odnosi SAD i Kine tokom prve decenije 21. veka bili su utemeljeni na aktu o normalizaciji trgovinske saradnje dveju država 2000. godine (Govtrack 2000). Osim što je Kini omogućilo pristupanje Svetskoj trgovinskoj organizaciji, potpisivanje ovog akta je pozicioniralo ovu državu kao glavnog spoljnotrgovinskog partnera SAD. Strateški dokumenti iz tog perioda takođe opisuju Kinu kao partnera od poverenja (*responsible stakeholder*) u međunarodnoj politici. Nacionalna strategija bezbednosti od 2002. godine predstavlja Kinu kao važnog aktera za stabilnost istočne Azije, što je kasnije potvrđeno i u strategiji od 2006. godine (WH 2002, 27; WH 2006, 41–42). Tokom Bušove administracije bilo je čak i pregovora o uspostavljanju bolje vojne saradnje i održavanju zajedničkih vežbi na moru u cilju poboljšanja međusobnog poverenja dveju država. Vilijam Falon (William J. Fallon), tadašnji komandant američkih snaga na Pacifiku, smatrao je da vojna saradnja sa Kinom, što uključuje razmenu znanja i oficira nižeg ranga, značajno doprinosi stabilnim odnosima dveju sila (Kang 2007, 191). Stiv Čen (Steve Chan) u knjizi *U potrazi za ravnotežom u istočnoj Aziji* ispituje zašto regionalne države ne pokazuju jasnu volju za uravnotežavanjem Kine uprkos njenoj novonastaloj moći. Istražujući period devedesetih godina prošlog i prvu deceniju novog veka, autorova zapažanja govore da regionalne države nisu pokazivale želju da uravnoteže kinesku moć. Vojni budžeti u regionu istočne Azije bili su umanjeni, raspored američkih trupa je takođe bio na nižem nivou dok države istočne Azije nisu težile formiranju regionalnih koalicija koje bi eventualno bile usmerene protiv Kine. Naprotiv, većina regionalnih država je smatrala da proširivanje saradnje sa Kinom doprinosi stabilnosti regiona, što je ukazivalo na trend konverzije-spajanja (*convergence*) (Chan 2012, 76–83, 224–227).

Dešavanja u Južnoj Koreji i Japanu, kao i odnos domaćeg stanovništva prema oružanim snagama Sjedinjenih Država u tom periodu, takođe, potvrđuje istraživanja ovih autora. Tokom 2005. godine planirano proširivanje kapaciteta vojne baze Hampfri izazvalo je negodovanje, a zatim demonstracije lokalnog stanovništva koje je zahtevalo uklanjanje američkih snaga iz Južne Koreje i prestanak daljeg naoružavanja korejskog poluostrva (MB 2005, 261; Hopkins-Hayakawa 2011). Japan je tokom 2007. i 2008. godine nastojao da balansira između američkih zahteva za unapređivanjem vojne infrastrukture i odnosa sa drugim regionalnim akterima, pre svega Kinom. Japanska vlada je uspela u tom periodu da proširi bilateralnu saradnju sa Pekingom u sektoru bezbednosti, što takođe upućuje na odsustvo uravnotežavanja i jačanje saradnje o čemu Čen govori (MB 2009, 266–267).

Odsustvo uravnotežavanja i nezainteresovanost aktera da eventualno otpočnu nekakav oblik obuzdavanja kineske moći na početku 21. veka može se videti i u sledećim primerima. Tokom tajvanske krize 1995. i 1996. godine američke snage nisu promenile politiku prema Tajvanu i revidirale ugovor od 1979. godine kojim su se povukle sve američke trupe sa ostrva. Naglo uvećanje kineske ekonomske moći na početku 21. veka, koje se odrazilo i na uvećanu zavisnost istočnoazijskih država od Pekinga, takođe nije izazvalo sumnje regionalnih aktera u buduće namere kineskih vlasti (Chan 2012, 81–82). Ideja da će Amerika igrati manju ulogu u zapadnom Pacifiku mogla se uočiti u strateškim dokumentima pojedinih država, što je takođe uticalo na mišljenje da Kina ne predstavlja pretnju koju treba obuzdavati. Australijska bela knjiga od 2009. godine navodi da će u narednom periodu region osetiti smanjivanje američkog prisustva (AGDoD 2009). Iako SAD i dalje ima interese u istočnoj Aziji, Vašington će umanjiti broj trupa u regionu kako iz finansijskih razloga tako i zbog rizika od prenaprezanja. Kina je u istom dokumentu predstavljena kao ekonomska sila u usponu čiji je interes očuvanje stabilnosti regionalnog poretka (AGDoD 2009, 31–34). Dejvid Kang je svoje tvrdnje ponovio i u novinskom članku 2013. godine. Uprkos novonastaloj moći Kine i jasnim aspiracijama ka Južnom kineskom moru, regionalni akteri, kako Kang smatra, to nisu videli kao pretnju koja bi zahtevala kontra-balansiranje (Kang 2013).

Tabela 2: Prisustvo američkih trupa (obim)⁵

Godina	2000.	2004.	2008.	2012.	2016.	2020.
Južna Koreja	36.565	30.983	25.374	25.374	28.500	28.500
Japan	40.159	35.571	32.956	40.178	47.050	55.600
Guam	3490	4400	2935	4.137	5150	8150

Modernizacija kineske vojske tokom prve decenije 21. veka kao politički fenomen koji može da utiče na druge aktere međunarodne politike bio je prepoznat na Zapadu. Autori izveštaja Centra za strateške i budžetske procene (*Center for Strategic and Budgetary Assessments*) zaključuju da se američke pomorske snage po prvi put nakon Hladnog rata susreću sa kopnenom silom koja poseduje naoružanje daljeg dometa (Ehrhard and Work 2008, 195). Na osnovu ovoga autori upozoravaju da je za američke snage neophodno da razviju tehnologiju i koriguju taktiku koja će omogućiti pomorskim snagama da zaobiđu sve složeniju mrežu ograničavanja i sprečavanja pristupa (A2/AD) koju Kina uspostavlja u regionalnim vodama. Ipak, do ozbiljnijih promena u percepciji kineske moći dolazi tek nakon 2011. godine kada strategija pivota postaje ključna odrednica američke spoljne politike. Diplomatski i ekonomski zaokret ujedno je pratilo i povećanje vojnih kapaciteta u zapadnom Pacifiku. Tadašnji predsednik SAD Obama je bio izričit da partneri u ovom delu sveta ne treba da sumnjaju u predanost Vašingtona, kao i da će oružane snage SAD uvećati svoje prisustvo (uvećanje trupa koje je predsednik spomenuo videti u Tabeli 2) (Tongfi 2018, 189–193). Projekcije Pentagona o povećanju prisustva mornarice i avijacije u istočnoj Aziji od 50% do 60%, koje je najavio tadašnji američki sekretar odbrane Leon Paneta (Leon Panetta), pokazale su se kao tačne u slučaju Japana i ostrva Guam (*BBC* 2012). Vojna dimenzija rebalansiranja u istočnoj Aziji vidi se i u jačanju borbene gotovosti američkih snaga, povećanju vojnih budžeta regionalnih država i njihovog naoružavanja, intenziviranje vojnih vežbi i jačanje bilateralne i multilateralne saradnje regionalnih aktera sa Vašingtonom.

SAD i Južna Koreja izvele su krajem 2010. godine vojne vežbe u Žutom moru, u kojima su Sjedinjene Države učestvovala sa nosačem aviona „Džordž Vašington” klase *Nimitz* i jednim razaračem (*People’s Daily* 2010). Iako se može diskutovati o

⁵ Podaci iz tabele preuzeti su iz *The Military Balance* za svaku od navedenih godina (MB 2001, 26–27; 2005, 31–35; 2009, 41–43; 2013, 83–85; 2017, 58–59; 2021, 60–62).

uticajnosti ili značaju ove vežbe, s obzirom na ograničene kapacitete oružanih snaga koje su učestvovala, Kina je ovo videla kao početak povratka SAD u Aziju i pretnju da će Obamina administracija pokušati da uspostavi veću kontrolu nad Kinom kao neizvesnim faktorom međunarodne politike. Promene u američkoj politici bile su najavljene u izjavama pojedinih zvaničnika iz Pentagona. Izjava tadašnje zamenice sekretara odbrane Kristine Foks (Christine Fox) da „rukovodioci koji su na čelu Pentagona neće dopustiti da SAD izgubi ubedljivo vođstvo niti dođe u situaciju pariteta u vojnoj moći sa drugim akterima”, govori o tome da promene u politici Vašingtona prema Aziji jesu bile usmerene protiv Kine (Harner 2014).

U toku 2015. godine oficiri američke vojske ukazali su na mogućnost da bilateralne vojne vežbe prerastu u multilateralne, a u koje bi se uključile države regiona koje do tada nisu učestvovala (Parameswaran 2015). Multilateralne vežbe sa novim partnerima održane su 2018. godine u kojima je, pored ostalih država ASEAN-a (*Association of Southeast Asian Nations*), učestvovao i Vijetnam (Marstron 2019). Praksa održavanja bilateralnih vojnih vežbi Vijetnama i SAD bila je prisutna i tokom prethodnih godina, pri čemu se produbljivanje saradnje ovih država percipira kao odgovor na jačanje Kine. Ukidanje embarga na izvoz oružja Vijetnamu tokom poslednje godine Obamine administracije predstavljao je važan pokazatelj budućih odnosa ovih država (BBC 2016). Tako je Stejt department 2018. godine istakao da produbljivanje saradnje sa Vijetnamom treba da uključi prodaju oružja i vojne opreme kao protivmera kineskoj politici u regionu, koja je u Nacionalnoj strategiji odbrane iz iste godine obeležena kao „predatorska” (DoD 2018, 4; Jennings 2020). Zaoštavanje odnosa između SAD i Kine tokom Trampovog mandata videlo se u nacionalnoj strategiji od 2017. godine. U ovom dokumentu fokus je premešten sa borbe protiv terorizma na pretnje novih izazivača kao remetilačkih aktera svetskog poretka (WH 2017, 2–3). Proširivanje bezbednosne saradnje SAD i Vijetnama očekuje se i tokom Bajdenovog mandata, s obzirom da političko rukovodstvo Vijetnama američko prisustvo u Južnom kineskom moru vidi kao kontratežu kineskim interesima (Siow 2021).

Jačanje vojnih kapaciteta može se uočiti i kod drugih država istočne Azije. Japan je u periodu između 2010. i 2019. godine uvećao vojni budžet za 2% u odnosu na prethodnu deceniju. Iako se Tokio pridržava regulativa uspostavljenih još sedamdesetih godina prošlog veka koje određuju vojno finansiranje u visini od 1% BDP, političke diskusije u vezi ovog pitanja ostavljaju prostor za potencijalne izmene. Zbog trenutne bezbednosne situacije u regionu Vašington vrši pritisak na japanske vlasti kako bi podigle vojni budžet na 2% BDP, što bi bilo u skladu sa standardom NATO-a. U slučaju Južne Koreje trend uvećanja vojnog budžeta je očigledan. U navedenom periodu Seul je uvećao vojni budžet za više od 36%, dok planovi ministarstva odbrane najavljuju dodatno uvećanje budžeta za 7,5% do 2023. godine

(Tian 2020). U slučaju regionalnih država razlog jačanja vojnih kapaciteta može da bude i problem Severne Koreje. Ipak, planovi kineskih vlasti da Kina postane sila sa armijom svetske klase do polovine 21. veka svakako vrše veliki uticaj na vojnu politiku regionalnih aktera (SCIO PRC, 2019). Stvaranje armije svetske klase podrazumeva i jačanje nuklearnog naoružanja, što dodatno uznemirava regionalne države i SAD. Marina Kostić (2020, 689–690) navodi da Kina ima najaktivniji program razvoja balističkih raketa koji ima za cilj da zaobiđe američku protivraketnu odbranu i poveća mobilnost ovih raketa. Kako autorka zaključuje, aspiracije Pekinga da stvori oružane snage svetske klase poljuljale su poverenje ostalih aktera u kinesku “no-first use” politiku koja u netransparentnim uslovima vrši ubrzani razvoj nuklearnog i strateškog naoružanja.

Oživljavanje kvadrilateralog dijaloga o bezbednosti 2017. godine predstavlja jedan od indikatora politike obuzdavanja koju Sjedinjene Države zajedno sa regionalnim akterima pokušavaju da uspostave na ovom prostoru. Nezainteresovanost pojedinih država, pre svega Amerike, kao i neslaganja u pogledu političkih stavova koji mogu da naruše regionalne odnose ili dovedu do jačanja bezbednosne dileme rezultirali su početnim neuspehom ove platforme 2007. godine (Miyagi 2019, 2–5). Uspostavljanje regionalnog poretka zasnovanog na pravu (*rule based regional order*) predstavljeno je kao glavni razlog pokretanja kvadrilateralog dijaloga 2017. godine. Iako propagirani ciljevi nove platforme (QUAD 2.0) ukazuju na dobre namere ključnih aktera, sumnja da se platforma ipak gradi kao temelj za „azijski NATO” bila je prisutna u kineskim medijima (Rai 2018, 138–140). Sumnje kineskih političara nisu bile bez osnova. U strategiji Stejt Departmenta od 2018. godine Kina je predstavljena kao revizionistička sila. Strategija koja je napravljena u skladu sa ciljevima kvadrilateralog dijaloga, ukazuje na elemente obuzdavanja. Glavni ciljevi koji se navode u strategiji govore o ograničavanju kineskog uticaja jačanjem partnerstva sa ostalim državama regiona, kao i preduzimanje mera odvraćanja, čime bi se oblikovala buduća politika Kine (SD BEAPA 2018, 5).

Osim navedenih promena koje su se odigrale nakon usvajanja strategije pivota, na uvećanu pretnju Kine ukazuje i razmeštanje novog američkog naoružanja i borbenih trupa na istoku Azije. Tako je na korejsko poluostrvo 2017. godine dopremljen sistem THAAD (*Terminal High Altitude Area Defense*) (Lu 2017). Iako je namera bila da se ovim onemogućí potencijalni raketni napad Severne Koreje, radar koji pokriva površinu od preko hiljadu kvadratnih kilometara dozvoljava kontrolu kineske obale. Osim ovog sistema, Sjedinjene Države su rasporedile protivbalističke radarske sisteme u Japanu, dok su u regionu takođe stacionirani i protivraketni sistemi *Aegis* i *Patriot* (Alwardt 2020). U Australiju je 2019. godine poslat kontigent od 2500 američkih marinaca zajedno sa novim borbenim

helikopterima i savremenim radarskim sistemima (Smith, Cheng, Klingner and Lohman 2021). Najavljena modernizacija i proširivanje kapaciteta američke mornarice na preko 350 borbenih brodova, od strane prethodnog sekretara odbrane Marka Espera (Mark Esper), predstavlja najznačajniji faktor jačanja borbenih sposobnosti američke sedme flote koja je raspoređena u regionu Indo-Pacifika (Mehta and Larter 2020). Konačno, premeštanje novog razarača *Rafael Peralta* iz San Dijega u japansku luku Jokosuka početkom 2021. godine, osim što doprinosi jačanju kapaciteta sedme flote, ukazuje i da Bajdenova politika prema Kini neće radikalno odstupati od smernica koje su uspostavljene tokom Trampovog mandata (Nagasawa and Moriyasu 2021).

Zaključna razmatranja

Promene u kinesko-američkim odnosima nakon usvajanja strategije pivota upućuju na dva zaključka. Prvo, Švelerov koncept da svaki oblik uravnotežavanja predstavlja revizionizam u unipolarnom sistemu nije u potpunosti tačan. Unutrašnje uravnotežavanje koje je počelo krajem 20. veka modernizacijom kineske vojske, pogotovo kopnenih snaga, nije percipirano kao pretnja za ravnotežu snaga niti kao potencijalni revizionizam regionalnog poretka. Štaviše, Amerika je tokom Bušove administracije, uprkos upozorenjima pojedinih zvaničnika i teoretičara, uspela da uspostavi dobru saradnju sa Kinom. Ovakav odnos Amerike prema Kini implicira da hegemonova percepcija izazivača ne zavisi samo od ukupnog jačanja moći (*aggregate power*), već u kom pravcu se ta moć razvija i na koji način može da utiče na poziciju vodeće sile.

Ovo nas vodi ka drugom zaključku, a to je da je Voltova teorija ravnoteže pretnje primenljiva u ovom slučaju. Vašington nije video potrebu da obuzdava Kinu i njen uspon do onog trenutka kada je postalo jasno da ova sila može da predstavlja pretnju za regionalne igrače i Ameriku. Sjedinjene Države su odlučile da reaguju na uspon Kine tek onda kada se pojavio rizik da modernizacija vojske i jačanje borbene gotovosti kineskih oružanih snaga ide u pravcu stvaranja snažne mornarice koja može da kontroliše pomorski pojas istočne i jugoistočne Azije. Štaviše, političke namere Pekinga da izgradi vojne baze na ostrvima u Južnom kineskom moru doprinele su jačanju percepcije o kineskoj pretnji, pri čemu se ovakva politika vidi kao ugrožavanje ostalih država u regionu. U ovom slučaju Kina se vidi ne samo kao izazivač, već i kao revizionista regionalnog i globalnog poretka, što je čini pretnjom za liberalni međunarodni poredak predvođen Sjedinjenim Državama. Kineska pretnja je tokom proteklih deset godina evoluirala ne samo zbog jačanja ukupnih

privrednih i vojnih kapaciteta ove države, već prvenstveno zbog smera u kome se vojna moć razvija i implikacija za kakve političke ciljeve će se koristiti.

Vojno pozicioniranje Kine u Južnom kineskom moru predstavlja centralni problem zbog čega se percepcija pretnje Vašingtona promenila u drugoj deceniji 21. veka. Pozicioniranje kineskih snaga u Južnom i Istočnom kineskom moru i izgradnjom vojne infrastrukture na pojedinim ostrvima i grebenima, Kina formira tzv. tampon zonu koja štiti južni, industrijski deo države i ujedno otežava pristup Tajvanu i tajvanskom moreuzu. Ostrva sa razvijenom infrastrukturom mogu da imaju funkciju uvećavanja oružane sile, s obzirom na to da dozvoljavaju Pekingu da projektuje moć dublje u pravcu jugoistočne Azije uprkos ograničenim kapacitetima ratne mornarice. Mada je teško govoriti da kineske snage mogu ugroziti opstanak SAD ili njeno prisustvo u ovom regionu, dalje jačanje kineske vojske i mornarice svakako dovodi u pitanje mogućnost implementacije drugih američkih strategija na ovom prostoru i delotvornost snaga Sjedinjenih Država u slučaju veće krize. Kineska pretnja koja ne ugrožava opstanak SAD već njene strateške mogućnosti u ovom regionu, može da vodi ka daljem zaoštavanju odnosa. Ako Kina nastavi sa intenzivnim razvojem ratne mornarice Amerika će imati više razloga da reaguje, nego ako Kina odluči da ostane u okvirima kopnene sile. Tukididova zamka, o kojoj govori Graham Allison (Graham Allison), lako je uočljiva na ovom primeru (Allison 2017). Budućnost kineske pretnje zavisice od strateškog koncepta koje kinesko vojno rukovodstvo odluči da prihvati. Implementacijom nekakvog vida Mahanove doktrine u slučaju Kine, što bi podrazumevalo kontrolu prvog i drugog ostrvskog lanca u Istočnom i Južnom kineskom moru, predstavljalo bi prelomnu tačku za Ameriku i njene regionalne saveznike i ujedno postavilo Kinu kao regionalnog hegemonu.

Bibliografija

- Allison, Graham. 2017. *Destined for War: Can America and China Escape Thucydides's Trap?* Boston & New York: Houghton Mifflin Harcourt.
- Alwardt, Christian. 2020. "Us Missile Defence Efforts And Chinese Reservations In East Asia". *Asian Affairs* 51(3): 605–620.
- Art, Robert J. 2005. "Correspondence: Striking the Balance". *International Security* 30(3): 177–196.
- [AGDoD] Australian Government Department of Defense. 2009. "Defending Australia in Asian Pacific Century: Force 2030". Defense White Paper

- https://www.defence.gov.au/whitepaper/2009/docs/defence_white_paper_2009.pdf.
- BBC. 2012. "Leon Panetta: US to deploy 60% of navy fleet to Pacific". June 2. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-18305750>.
- BBC. 2016. "Obama lifts US embargo on lethal arms sales to Vietnam". May 23. <https://www.bbc.com/news/world-asia-36356695>.
- Bitzinger, Richard. 2011. "Modernising China's Military, 1997–2012". *China's Perspective*. <https://journals.openedition.org/chinaperspectives/5701?file=1>.
- Burgers, Tobias and David J. Farber. 2021. "China's Dangerous Step Toward Cyber Conflict". *The Diplomat*. March 12. <https://thediplomat.com/2021/03/chinas-dangerous-step-toward-cyber-war/>.
- Campbell, Kurt and Brian Andrews. 2013. "Explaining the US "Pivot" to Asia". Americas 2013/01. *Chatnam House*. https://kritisches-netzwerk.de/sites/default/files/explaining_the_us_pivot_to_asia_-_kurt_campbell_and_brian_andrews_-_the_asia_group_-_august_2013_-_9_pages_1.pdf.
- [CSIS] Center for Strategic and International Studies. 2016. "China's New Spratly Island Defenses". Asia Maritime Transparency Initiative. December 13. <https://amti.csis.org/chinas-new-spratly-island-defenses/>.
- [CSIS] Center for Strategic and International Studies. 2017. "A Constructive Year For Chinese Base Building". Asia Maritime Transparency Initiative. December 14. <https://amti.csis.org/constructive-year-chinese-building/>.
- [CSIS] Center for Strategic and International Studies. 2018. "An Accounting Of China's Deployments To The Spratly Islands". Asia Maritime Transparency Initiative. May 9. <https://amti.csis.org/accounting-chinas-deployments-spratly-islands/>.
- [CSIS] Center for Strategic and International Studies. 2021. "China Power. What Does China Really Spend on its Military?". China Power Project. Accessed 21 April 2021. <https://chinapower.csis.org/military-spending/>.
- Cha, Victor. 2016. "The Unfinished Legacy of Obama's Pivot to Asia". *Foreign Policy*. September 6. <https://foreignpolicy.com/2016/09/06/the-unfinished-legacy-of-obamas-pivot-to-asia/>.
- Chan, Steve. 2012. *Looking for Balance: China, The United States and Power Balance in East Asia*. Stanford California: Stanford University Press.
- China Daily*. 2015. "China's Military Strategy". May 26. http://www.chinadaily.com.cn/china/2015-05/26/content_20820628_2.htm.

- Christensen, Thomas J. 1999. "China, the U.S.-Japan Alliance, and the Security Dilemma in East Asia". *International Security*. 23 (4): 49-80.
- Christensen, Thomas J. 2001. "Posing Problems without Catching Up: China's Rise and Challenges for U.S. Security Policy". *International Security* 25(4): 5-40.
- Dahm, Michael J. 2020. "Beyond 'Conventional Wisdom': Evaluating The PLA's South China Sea Bases In Operational Context". *War on the Rocks*. March 17. <https://warontherocks.com/2020/03/beyond-conventional-wisdom-evaluating-the-plas-south-china-sea-bases-in-operational-context/>.
- Davidson, Janine. 2014. "The U.S. 'Pivot to Asia'". *American Journal of Chinese Studies* 21 (Special Issue June): 77-82.
- [DoD] Department of Defense. 2001. "Quadrennial Defense Review 2001". <http://archive.defense.gov/pubs/qdr2001.pdf>.
- [DoD] Department of Defense. 2018. "Summary of the 2018 National Defense Strategy of the United States of America". <https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>.
- Ehrhard, Thomas P. and Robert O. Work. 2008. "Range, Persistence, Stealth, and Networking: The Case for a Carrier-Based Unmanned Combat Air System", *Center for Strategic and Budgetary Assessments*.
- European Space Imaging*. 2018. "Satellite Images Unveil Completed Chinese Military Fortresses in Spratly Islands". February 9. <https://www.euspaceimaging.com/satellite-images-unveil-completed-chinese-military-fortresses-in-spratly-islands/>.
- Fisher, Richard D. 2008. *China's Military Modernization: Building for Regional and Global Reach*. Westport, Connecticut: Praeger Security International.
- Fravel, Taylor M. 2011. "China's Strategy in the South China Sea". *Contemporary Southeast Asia* 33(3): 292-319.
- Fravel, Taylor M. 2015. "China's New Military Strategy: 'Winning Informationized Local Wars'". *Jamestown*. July 2. <https://jamestown.org/program/chinas-new-military-strategy-winning-informationized-local-wars/>
- Fravel, Taylor M. 2019. *Active Defense: China's Military Strategy since 1949*. Princeton: Princeton University Press.
- Garcia, Zenel. 2019. *China's Military Modernization, Japan's Normalization and the South China Sea Territorial Disputes*. London: Palgrave Macmillan.
- Goldstein, Avery. 1997-1998. "Great Expectations: Interpreting China's Arrival". *International Security* 22(3): 36-73.

- Goldstein, Avery. 2001. "The Diplomatic Face of China's Grand Strategy: A Rising Power's Emerging Choice". *The China Quarterly* 168: 835–864.
- Govtrack. 2000. "China Trade Bill". October 7. <https://www.govtrack.us/congress/bills/106/hr4444/text>.
- Harner, Stephen. 2014. "U.S. Policy, Not China, Is Driving The Asian Arms Race". *Forbes*. April 6. <https://www.forbes.com/sites/stephenharner/2014/04/06/u-s-policy-not-china-is-driving-the-asian-arms-race/?sh=7ff8aed45a84>.
- Heginbotham, Eric. 2015. *The US-China Military Scorecard: Forces, Geography and the Evolving Balance of Power 1996–2017*. Santa Monica: RAND Corporation.
- Hopkins-Hayakawa, Sachie. 2011. "South Koreans protest land seizure for United States military base expansion, 2005-2007". *Global Non-Violent Action Database*. <https://nvdatabase.swarthmore.edu/content/south-koreans-protest-land-seizure-united-states-military-base-expansion-2005-2007>.
- Hunt, Katie, Jim Sciutto and Tim Hume. 2016. "China said to deploy missiles on South China Sea island". *CNN*. February 18. <https://edition.cnn.com/2016/02/16/asia/china-missiles-south-china-sea/>.
- [IOSC PRC] Information Office of the State Council. The People's Republic of China. 2013. "National Defense White Paper: Diversified Use of China's Armed Forces". http://english.www.gov.cn/archive/white_paper/2014/08/23/content_281474982986506.htm.
- Jenings, Ralph. 2020. "Vietnam Explores Increasing Foreign Military Cooperation to Resist China". *Voice of America*. January 25. <https://www.voanews.com/east-asia-pacific/vietnam-explores-increasing-foreign-military-cooperation-resist-china>.
- Kang, David C. 2007. *China Rising: Peace, Power and Order in East Asia*. New York: Columbia University Press.
- Kang, David C. 2013. "Paper Tiger". *Foreign Policy*. April 25. <https://foreignpolicy.com/2013/04/25/paper-tiger/>.
- Kenndy, Paul. 1987. *The Rise and Fall of the Great Powers: Economic Change and Military Conflict from 1500 to 2000*. New York: Random House.
- Kim, Tongfi. 2018. "U.S. Rebalancing Strategy and Disputes in the South China Sea A Legacy for America's Pacific Century". In *Great Powers Grand Strategies: The New Game in South China Sea*. Edited by Andres Corr, 174–198. Annapolis Maryland: Naval Institute Press.
- Kostić, Marina T. 2020. „Strateška stabilnost i mogućnosti uključivanja Kine u pregovore o kontroli strateškog naoružanja”. *Međunarodni problemi* LXXII(4): 678–709.

- Lanteigne, Marc. 2016. "The South China Sea in China's Developing Maritime Strategy". In: *Power Politics in Asia's Contested Waters: Territorial Disputes in the South China Sea*. Edited by Enrico Fels and Truong-Minh Vu, 97–115. Springer International Publishing.
- Lemke, Douglas. 1997. "The Continuation of History: Power Transition Theory and the End of the Cold War". *Journal of Peace Research* 34(1): 23–36.
- Levy Jack S. 2004. "What Do Great Powers Balance Against and When?" In: *Balance of Power: Theory and Practice in 21st Century*. edited by T. V. Paul, James J. Wirtz, and Michel Fortmann, 7–43. Stanford: Stanford University Press.
- Liff, Adam P. 2016. "Whither the Balancers? The Case for a Methodological Reset". *Security Studies* 25(3): 420–459.
- Lowy Institute. 2020. "Asia power index". 2020 Edition. <https://power.lowy.institute.org/>.
- Lu, Zhenhua. 2017. "US 'moving forward' with THAAD deployment in South Korea as North Korean crisis grows". *South China morning post*. August 15. <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy-defence/article/2106800/us-moving-forward-thaad-deployment-south-korea-north>.
- Macrotrends. 2021. "China Military Spending/Defense Budget 1989-2021". Accessed 25 May 2021. <https://www.macrotrends.net/countries/CHN/china/military-spending-defense-budget>.
- Marstron, Hunter. 2019. "The U.S. Navy and Southeast Asian nations held joint maneuvers for the first time. What are the key takeaways?". *The Washington Post*. September 13. <https://www.washingtonpost.com/politics/2019/09/13/us-navy-southeast-asian-nations-held-joint-maneuvers-first-time-what-are-key-takeaways/>.
- Mehta, Aaron and David B. Larter. 2020. "Amid Pacific naval arms race, US defense chief calls for increased funding for ships". *Defense News*. September 16. <https://www.defensenews.com/naval/2020/09/16/amid-pacific-naval-arms-race-us-defense-chief-pledges-billions-more-for-ships/>.
- Miyagi, Takashi. 2019. *The Changing Security Dynamics in the Indo-Pacific: The Re-Emergence of the Quadrilateral Security Dialogue*. Bachelor Thesis. Department of Global Political Studies, Malmö University.
- Morgenthau, Hans J. 1948. *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. New York: Alfred and Knopf.
- Morrow, James D. 1993. "Arms Versus Allies: Trade-Offs in the Search for Security". *International Organization* 47(2): 207–233.

- Nagasawa, Tsuyoshi and Ken Moriyasu. 2021. "Biden reviews US global military presence with eye on China". *Nikkei Asia*. February 7. <https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/Biden-s-Asia-policy/Biden-reviews-US-global-military-presence-with-eye-on-China>.
- Nedeljković, Stevan. 2020. *Strategija uravnotežavanja u međunarodnim odnosima, studija slučaja: francusko i nemačko uravnotežavanje Sjedinjenih Američkih Država posle Hladnog Rata*. Doktorska disertacija. Fakultet političkih nauka Univerzitet u Beogradu.
- Parameswaran, Prashanth. 2015. "US Eyes Expanded Military Exercises with ASEAN Navies". *The Diplomat*, May 7. <https://thediplomat.com/2015/05/us-eyes-expanded-military-exercises-with-asean-navies/>.
- Parent, Joseph M. and Sebastian Rosato. 2015. "Balancing in Neorealism". *International Security* 40(2): 51–86.
- Pasandideh, Shahryar. 2020. "Do China's New Islands allow it to militarily dominate the South China Sea?" *Asian Security* 17(1): 1–24.
- People's Daily Online*. 2010. "How should China handle America's return to Asia?" December 6. <http://en.people.cn/90001/90780/91343/7222156.html>.
- Perlo-Freeman, Sam. 2013. "3. Military expenditure". In: *SIPRI Yearbook 2013: Armaments, Disarmament and International Security*. Oxford: Oxford University Press. <https://www.sipriyearbook.org/view/9780199678433/sipri-9780199678433-div1-24.xml>.
- Rai, Ashok. 2019. "Quadrilateral Security Dialogue 2 (Quad 2.0) – a credible strategic construct or mere "foam in the ocean"?" *Maritime Affairs: Journal of the National Maritime Foundation of India* 14(2): 138–148.
- Rice, Condoleezza. 2000. "Promoting the National Interest". *Foreign Affairs* 79(1): 45–62.
- Ross, Robert S. 1999a. "Engagement in US China Policy". In: *Engaging China: The Menagment of an Emerging Power*. Edited by Alistar Ian Johnson and Robert S. Ross, 180–211. London: Routledge.
- Ross, Robert S. 1999b. "The Geography of the Peace: East Asia in the Twenty Frist Century". *Internationnl Security* 23(4): 81–118.
- Sadler, Brent. 2021. "U.S. Navy, 2021 Index of US Military Strenght". *Heritage Foundation*. <https://www.heritage.org/2021-index-us-military-strength/assessment-us-military-power/us-navy>.
- Schweller, Randall L. 2006. *Unanswered Threats: Political Constraints on the Balance of Power*. Princeton: Princeton University Press.

- Schweller, Randall L. and Xiayou Pu. 2011. "After Unipolarity: China's Visions of International Order in an Era of U.S. Decline". *International Security* 36(1): 41–72.
- Shambaugh, David. 1999–2000. China's Military Views the World: Ambivalent Security, *International Security* 24(3): 52–79.
- Shambaugh, David. 2000. "A matter of time: Taiwan's eroding military advantage". *The Washington Quarterly* 23(2): 119–133.
- Shambaugh, David. 2013. "Assessing the US 'Pivot' to Asia". *Strategic Studies Quarterly* 7(2): 10–19.
- Shiffrinson, Joshua. 2018. *Rising Titans, Falling Giants: How Rising Powers Exploit Power Shifts*. Ithaca and London: Cornell University Press.
- Siow, Maria. 2021. "US-Vietnam defence ties expected to strengthen with new governments in place and China looming: analyst". *South China Morning Post*. January 29. <https://www.scmp.com/week-asia/politics/article/3119865/us-vietnam-defence-ties-expected-strengthen-new-governments>.
- [SIPRI] SIPRI Yearbook. 2010. Armaments, Disarmament and International Security. "7. International arms transfers". Oxford: Oxford University Press. <https://www.sipriyearbook.org/view/9780199581122/sipri-9780199581122-div1-64.xml>.
- [SIPRI] SIPRI. 2020. "Military expenditure by country as percentage of gross domestic product, 1988-2019". <https://www.sipri.org/sites/default/files/Data%20for%20all%20countries%20from%201988%E2%80%932019%20as%20a%20share%20of%20GDP.pdf>.
- Smith, Jeff, Dean Cheng, Bruce Klingner, and Walter Lohman. 2021. "Index of US military Strength 2021: Asia". *Heritage Foundation*. <https://www.heritage.org/2021-index-us-military-strength/assessing-the-global-operating-environment/asia>.
- [SCIO PRC] State Council Information Office of the People's Republic of China. 2019. "China's National Defense in the New Era". <https://www.andrewerickson.com/2019/07/full-text-of-defense-white-paper-chinas-national-defense-in-the-new-era-english-chinese-versions/>.
- [SD BEAPA] State Department – Bureau of East Asian and Pacific Affairs. 2018. "Joint Regional Strategy". November 20. https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/01/JRS_EAP-UNCLASS-508.pdf.
- [MB] *The Military Balance 2001*. [2005. 2009. 2013. 2017. 2021.] London: International Institute for Strategic Studies & Routledge.

- [WH] The White House. 2002. "The National Security Strategy of the United States of America". <https://2009-2017.state.gov/documents/organization/63562.pdf>.
- [WH] The White House. 2006. "The National Security Strategy of the United States of America". <https://www.comw.org/qdr/fulltext/nss2006.pdf>.
- [WH] The White House. 2017. "National Security Strategy of the United States". <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>.
- Tian, Nan. 2020. "8. Military expenditure." In: *SIPRI Yearbook 2020: Armaments, Disarmament and International Security*. Oxford: Oxford University Press. <https://www.sipriyearbook.org/view/9780198869207/sipri-9780198869207-chapter-008-div1-084.xml>.
- Trapara, Vladimir. 2020. „Ulazak u 'neomahanovski' svet: savremeno pomorsko rivalstvo Kine i SAD". *Međunarodni problemi* LXXII(1): 37–60.
- Waldron, Greg. 2020. "China's enigmatic J-20 powers up for its second decade". *Flight Global* December 28. <https://www.flightglobal.com/defence/chinas-enigmatic-j-20-powers-up-for-its-second-decade/141698.article>.
- Waltz, Kenneth. 1979. *Theory of International Politics*. Reading Massachusetts: Addison-Wesley Publishing.
- Weitz, Richard. 2015. *Parsing Chinese-Russian Military Exercises*. Strategic Studies Institute. Carlisle: U.S. Army War College.
- Walt, Stephen M. 1985. "Alliance Formation and the Balance of World Power". *International Security* 9(4): 3–43.
- Walt, Stephen M. 1987. *The Origins of Alliance*. Ithaca and London: Cornell University Press.
- Wines, Michael. 2010. "China Stages Naval Exercises". *New York Times*. November 3. <https://www.nytimes.com/2010/11/04/world/europe/04china.html>.
- Zhao, Minghao. 2019. "Is a New Cold War Inevitable? Chinese Perspectives on US–China Strategic Competition". *The Chinese Journal of International Politics* 12(3): 371–394.
- Zivitski, Liane. 2020. "China wants to dominate space, and the US must take countermeasures". *Defense News*. June 23. <https://www.defensenews.com/opinion/commentary/2020/06/23/china-wants-to-dominate-space-and-the-us-must-take-countermeasures/>.

Igor PEJIĆ

**ARMED FORCES MODERNISATION AND SHIFTS IN THE PERCEPTION
OF THE CHINESE THREAT**

Abstract: Following the principles of realist school of international relations we are analysing the shifts in Chinese military budget, military posture and overall modernization of armed forces before and after the American “Pivot” to Asia. These results are later compared to the United States’ foreign policy and military posture in East Asia that had changed in the past decade. Employing Walt’s theory of balance of threat in the following article we have analyzed the shifts in Chinese military power and how other regional actors’ perceptions had changed during the last two decades of the 21st century. China that began internal balancing at the end of the twentieth century was not perceived as a threat to American interests in East Asia, which could potentially alter the regional *status quo*. The United States along other regional countries did not perceive Chinese growing military power that was primarily land based, as a factor that should be contained. However, things started to change as Beijing assertiveness in South China Sea alerted other regional actors of Chinese growing naval power and political aspirations. As the research results show, the idea that any kind of balancing can lead to revisionism in the unipolar system is only partially correct concept which can be affected by intensity and nature of balancing politics.

Keywords: China, the United States, internal balancing, balance of power.